

ХЕЛИКОПТЕРИ И ПАРТИЗАНСКА ДЕЈСТВА

Динамичан развој ратне технике врши свој утицај и на партизанско ратовање. Посматрано у целини, тај утицај није и не може бити тако снажан и изразит као у тзв. фронталном рату, с обзиром да се у партизанском рату може употребити само део савремене ратне технике. Али и код њега тај утицај постоји и сразмеран је брзини и квалитету измена у оном делу наоружања и опреме који се у њему употребљавају. Једно од најзначајнијих нових борбених средстава, које све више налази своје место у партизанском ратовању, је хеликоптер. Искуства из алжирског рата о томе недвосмислено говоре. Низ тактичко-техничких особина које он има ванредно погодују његовој употреби у партизанском рату. Примењени масовно, хеликоптери ће знатно повећати маневарске могућности агресорових снага. С друге стране, они могу ефикасно подржати и ојачати борбена дејства партизанских јединица. У вези са свим тим, изучавање употребе хеликоптера у партизанском рату постаје све актуелније и важније. Да би се то питање у основи обрадило неопходно је размотрити следећа питања: начин употребе хеликоптера у борби против партизана, мере и поступке партизанских јединица у борби против хеликоптера и подршку хеликоптера партизанским јединицама. Но, пре него што пређемо на ова разматрања да видимо особине и могућности ове летелице.

КАРАКТЕРИСТИКЕ И МОГУЋНОСТИ ХЕЛИКОПТЕРА

Атомска убојна средства дала су снажан подстрек још бржег развоју ваздушног транспорта који је још у другом светском рату открио велике могућности „вертикалног маневра“. Међутим, транспортни авион није могао да задовољи оперативне захтеве бојишта, јер је захтевао прилично велика и унапред припремљена летелишта. Бојишту је много више одговарала летелица са вертикалним полетањем и слетањем са ограничених и неприпремљених летелишта, а то је хеликоптер.

Поред наведених особина, хеликоптер има читав низ предности над осталим летелицама од којих су најважније: лебдење у једној тачки, могућност кретања бочно и назад и летење на минималним висинама. Сем тога, он може да се окреће око вертикалне осе у току прогресивног кретања, лебдења или заокрета и да, лебдећи, спусти терет на свако земљиште. Све то га чини средством са изванредним маневарским способностима.

Пошто су веома успешно положили борбени испит у Кореји, хеликоптери су се почели нагло развијати како у погледу тактичко-техничких особина тако и у погледу ратне и мирнодопске намене.

Према тактичко-техничким особинама, све данашње хеликоптере можемо сврстати у три групе: лаке, средње и тешке чије се основне карактеристике виде из следеће таблице:

Тактичко-технички подаци	Лаки	Средњи	Тешки
Број чанова посаде	1	2	2—3
Долет	80—450 км	250—650 км	250—800 км
Плафон лета (са пуним оптерећењем)	до 3000 м	до 5500 м	до 3500 м
Плафон лебдења (без утицаја земљине теже)	до 1000 м	до 1500 м	до 1000 м
Плафон лебдења (са утицајем земљине теже 3 м изнад земље) ¹	око 50% већи од лебдења без утицаја земљине теже		
Могућност ношења корисног терета	до 4 војника	0,5—2 тоне 6—15 војника	2—12 тона 20—80 војника

Према намени, хеликоптери се данас деле на: борбене, за пренос терета, путничке и санитарске. Упадљива је чињеница да се чине све већи напори да се на хеликоптере монтира наоружање: митраљези, топови, па чак и ракете — невођене или вођене. Тиме се жели да се они што више осамостале на бојишту и искористе за што ефикасније нападе из ваздуха на земаљске (поморске) циљеве.

У последњих неколико година хеликоптери су опремљени системима за аутоматску стабилизацију лета,² што им омогућује летење ноћу и по сваком времену (на брдском земљишту је ипак отежано).

Но, и поред свих тих предности, хеликоптер има и недостатака од којих су највећи: мала брзина и долет, компликована израда, одржавање и пилотирање и велика осетљивост на ватру са земље и из ваздуха.

Хеликоптери се, према садашњим могућностима, могу употребити: као покретно КМ и за одржавање личног контакта старешина са најистуренијим деловима; за извиђање из ваздуха (визуелно, аерофото и телевизијско) и осматрање бојишта, преношење ваздушних десаната, борбу с подморницама, за преношење трупа и наоружања у ПДО, превозење „А“ средстава, као „летећа артиљерија“ (са вођеним пројектилима „ваздух-земља“) и за снабдевање трупа и евакуацију рањеника.

¹ Минимална површина земљишта за полетање и слетање лаких хеликоптера у рату износи 30 × 20 м, а средњих 50 × 30 (не односи се на лебдење).

² Због веће гломазности и тежине за сада се уграђују само на средње и тешке хеликоптере.

За тему овог чланка су најинтересантнији хеликоптерски десанти, па ћемо се на њима нешто дуже задржати.

Док су тактички ваздушни десанти, избацивани из авиона, имали неколико крупнијих недостатака — нису могли да компактно спусте људство и технику близу објекта напада; тражили су најчешће специјално обучене јединице (падобранце); требало је прилично времена за њихову припрему и организацију; захтевали су одређени степен превласти у ваздуху итд. — дотле хеликоптери не само што немају те недостатке него имају и ове велике предности: јединица се може спустити тачно у одређени рејон; по спуштању десанта јединица је одмах прикупљена а људство одморно за борбу; организација и извођење десанта трају кратко и, најзад, свака се јединица може десантовати без специјалне претходне обуке.

Хеликоптерски десанти се најчешће употребљавају по детаљно разрађеном плану, при чему су чворна питања — избор укрцних и искрцних рејона и начин обезбеђења десанта од напада из ваздуха и са земље.

Укрцни рејони треба да буду у зони распореда јединице која се десантује. Сваки такав рејон може да има 2—4 места за укрцавање, удаљена међусобно по неколико стотина метара.

Избор искрцних рејона зависи највише од тактичког плана команданта који изводи десант и његове величине. Ако се десант спусти на земљиште које непријатељ није посео, искрцни рејони ће се поклапати са положајима које десант треба да поседне, а ако се десант спусти на просторију коју је непријатељ посео и брани, они треба да буду што ближе објекту дејства и ван ефикасног домета стрелачког наоружања. За веће десанте потребно је више искрцних места баш као и код укрцавања.

Код хеликоптерских десаната од изванредног су значаја тајност и брзина извођења. Зато се десант изводи на следећи начин: хеликоптери долећу с аеродрома (хелиодрома) у укрцне рејоне у моменту кад је сазрела ситуација за пребацивање десанта. Ту их очекују потпуно спремне групе војника које се укрцавају за најкраће време.³ Са већим групама хеликоптера десантирање се врши по таласима (групама), а са мањима може и појединачним хеликоптерима. Временски интервал искрцавања између таласа је 4—6 минута.

Ради ефикасног обезбеђења од напада из ваздуха десант штити ловачка авијација, обично на целој марш-рути. Она им ствара „коридоре“ кроз које се крећу. Од не мањег је значаја и обезбеђење од противничког дејства са земље. Да би се то постигло марш-руте треба бирати на што неактивнијем делу фронта, а искрцни рејон морају неутралисати снаге авијације или ватра групе хеликоптера за неутралисање. Ради што већег изненађења, хеликоптери иду у ниском или бришућем лету.

³ Укрцавање и искрцавање групе у хеликоптере траје, уз правилну и прецизну организацију, свега неколико минута. Да би се то постигло потребна је специјална организација саобраћаја (са диспечерима) где се прецизно регулишу поступци око укрцавања појединих група и сваког војника. Јединица која се укрцава мора брзо и тачно поступати по плану укрцавања.

Имајући у виду све што је напред речено, са доста сигурности се може претпоставити да би хеликоптери могли бити главно средство за извођење тактичких ваздушних десаната и у фронталном и у партизанском рату.

ХЕЛИКОПТЕРИ ПРОТИВ ПАРТИЗАНСКИХ ЈЕДИНИЦА

Армије које предвиђају да ће се сукобити и с партизанима припремају још у миру специјалне јединице, са одговарајућом формацијом и наоружањем које ће имати задатак да осигурају позадину свог фронта, водећи офанзивна дејства против партизанских јединица и обезбеђујући многобројне позадинске установе и објекте. То ће бити врло покретне јединице, наоружане лаким наоружањем и подржане мањим јединицама артиљерије и тенкова, као и лаком борбеном авијацијом. У састав ових снага улазиће и специјалне групе хеликоптера.⁴

Савремена војна теорија је утврдила да је једно од основних преимућстава партизанских јединица над противником лежало у њиховој далеко већој покретљивости. Она им је омогућавала извођење изненадних удара, напада и препада и обезбеђивала их од окружења и уништења. Полазећи од тога, а имајући у виду општи пораст покретљивости технички добро опремљених армија, данас се полажу велике наде у покретљивост јединица специјално опремљених и припремљених за борбу против партизана. Сматра се да ће оне, уз учешће великог броја хеликоптера, бити способне за покретну борбу у којој ће се партизани успешније окружавати и уништавати.

На основу ратних искустава и садашње хеликоптерске технике, могу се правити доста реалне претпоставке и закључци о начину употребе хеликоптера у борби против партизанских јединица. Највероватније је да би они у тој борби били употребљени за извиђање и осматрање, препаде на мање јединице, штабове и позадинске установе, преношење снага на место употребе, пребацивање покретних резерви за садејство са снагама које нападају партизанске јединице с фронта, снабдевање јединица у току борбе и евакуацију рањеника.

Једна од крупних слабости свих агресора у борби с партизанима била је њихова немоћ да прибаве довољан број података о намерама и поступцима противника, или су им подаци застаревали због брзог дејства (покрета) друге стране. Појава и примена извиђања из ваздуха помогла им је, до извесног степена, да добију више података о партизанским јединицама. Али, с обзиром на то да су се партизани углавном кретали и дејствовали ноћу, као и да су вешто користили предности терена и маскирања, ваздушно извиђање није ни из далека дало веће резултате. Због тога се поставља питање да ли се хеликоптером лакше и боље извиђају партизанске снаге.

⁴ Улога и задаци хеликоптера у борби с партизанским јединицама разрађују се у савременој војној теорији највише на искуствима алжирског рата.

За извођење ваздушних десаната Французи су у том рату користили око 130 хеликоптера, који су углавном били оспособљени за дејства дању. Но и поред релативно малог броја, хеликоптери су вршили веома снажан утицај на обострану тактику.

У овом делу чланка и аутор је своја разматрања заснивао на овим (њему доступним) искуствима.

Очигледно је да хеликоптер, благодарећи својим маневарским способностима, има извесне предности у визуелном извиђању над лаким борбеним авионом. Он може успешније да осматра рејон борбених дејства и ефикасније прати покрет већ уочене партизанске јединице.⁵ Поред тога, он се може користити и за спуштање извиђачких група које би имале задатак неког важнијег, али временски краћег извиђања нарочито у рејонима које партизанске јединице нису гушће поселе. Међутим, услови под којима ће хеликоптер извиђати и осматрати зависеће у великој мери од тога да ли ће им противник дозволити примену ниског лета или ће их „терати у висине“.

Што се тиче ноћног извиђања, хеликоптери за сада ни у чему не могу побољшати резултате авионског извиђања. Тражити партизане ноћу ван комуникација исто је, као и раније, што и тражити иглу у пласту сена.

Хеликоптери пружају повољне могућности за извођење препада на противника. Они су у стању да применом ниског лета постигну изненађење које ће људство десанта користити за брзо извођење препада, дејствујући на исти начин као кад га изводе копнене јединице. Такви препади се могу успешно изводити на мање партизанске јединице (до чете) и на штабове који се не налазе у рејону размештаја својих јединица. На ову врсту препада нарочито су осетљиве установе на слободној територији (болнице, позадинске команде, складишта, радионице).

Кад немају услова за извођење директног препада, хеликоптери се могу ефикасно употребити за убацивање „ловачких командоса“ („трупова“) на слободну територију или иза положаја партизанских јединица за њихово ојачање у случајевима кад им запрети уништење или, евентуално, за њихову евакуацију. Задатак је ових борбених група да препадима и заседама уништавају поједине делове партизанских јединица и установа, уносећи код њих дезорганизацију и забуну.

Хеликоптер је веома погодно средство за довођење трупа на место употребе, било по плану или према захтеву борбене ситуације. По плану ће се редовно примењивати при окружењу партизанских јединица на планинском земљишту, јер слабија комуникативност тог терена отежава пешадији да благовремено заузме полазне положаје за прелазак у напад.⁶ Употребом, пак, хеликоптера нападачу се пружају могућности да једновременно обухвати целу зону окружења, на положајима које је сам одабрао и планирао. Исто тако, крупан значај има хеликоптер у пребацивању трупа на угрожене правце и рејоне, где се не може благовремено интервенисати снагама које се крећу сухопутним комуникацијама. На тај начин се ублажавају или отклањају ефекти изненадних партизанских удара, а истовремено се стварају услови за брже организовање противнапада и гоњења заједно са снагама које ће пристићи.

⁵ Ради бољег осматрања, у Лаосу су поједини шумски комплекси посипани разним смешама из хеликоптера које су оголиле шуму.

⁶ До такве ситуације, на пример, дошло је у V непријатељској офанзиви, када је немачка група „Анакер“ закаснила са поседањем полсјаја изнад Сутјеске, што је било од одлучујућег значаја за исход завршних борби у овој зони.

Улога хеликоптера у борби с партизанским јединицама нарочито ће доћи до изражаја у фази претварања оперативног окружења у тактичко на сваком — а нарочито на планинском земљишту. Раније, кад није било хеликоптера, нападач најчешће није успевао да реализује тај део свог плана. Брзо дејствујући по унутрашњим операцијским правцима, партизанске јединице су — уз непрекидно активно извиђање — најчешће успевале да уоче и брзо искористе спорост или пропусте противника и да се пробију из окружења пре него што је и дошло до чврстог тактичког обруча. Појавом хеликоптера нападач има више могућности да брже и ефикасније заузме положаје и затвори правце који су од највећег значаја за тактичко окружење.

Реално је претпоставити да ће нападач врло често користити хеликоптерске десанте и у фази гоњења. Други светски рат је показао и потврдио да успех гоњења зависи у првом реду од способности гониоца да се брже креће од браниоца који одступа. Ова фаза борбе није раније била толико осетљива за партизанске јединице као за групе на фронту, изузев у ситуацијама кад су дејствовале на терену са веома развијеном комуникацијском мрежом. Међутим, применом хеликоптера нападач сада има веће шансе за успешно организовање и извођење гоњења и партизанских јединица, јер их хеликоптери могу успешно да „претичу“. Највероватније је да ће се хеликоптерски десанти употребљавати за одсецање одступнице на правцима повлачења.

И у нападним и у одбрамбеним дејствима хеликоптери су најпогодније средство за брзо пребацивање резерви. Разуме се, хеликоптерске снаге агресора неће бити бројно толико јаке да обезбеде маневар свих снага из резерве, али ће и по броју и по готовости бити у могућности да брзо интервенишу бар делом резерви, с чиме се мора рачунати ако противник располаже хеликоптерима.

Хеликоптери пружају драгоцену помоћ трупамa које воде борбу с партизанским јединицама снабдевајући их материјалним и техничким потребама. Они могу да врше снабдевање и тамо где друга средства то не могу да чине успешно и у данашњим условима су врло ефикасно средство за снабдевање трупа на планинском земљишту. Поред тога, они се могу употребити и за снабдевање одсечених јединица, као и оних које су окружене на нешто ширем простору.

Сигурно је да ће се део хеликоптера употребити и за евакуацију тежких рањеника, првенствено на слабо комуникативним правцима и из одсечених или окружених јединица. Тиме се јединице које воде борбу с партизанима ослобађају великог баласта и постају много покретљивије.

ПАРТИЗАНСКЕ ЈЕДИНИЦЕ ПРОТИВ ХЕЛИКОПТЕРА

Из изложеног смо видели да ће хеликоптер бити озбиљан и опасан противник партизанским јединицама. Зато ће оне још од првих дана својих дејстава проналазити разне мере које ће умањити предности које хеликоптери пружају јединицама агресора. Све те борбене радње, мере и поступци партизанских јединица против хеликоптера биће саставни део опште борбе с окупаторским снагама, те их је зато тешко издвојити из те борбе. Али их, и поред тога, треба посебно размотрити да би се уочило оно што је специфично у партизанској тактици кад противничка страна масовно примењује хеликоптере.

Да би се сагледале могућности које хеликоптери нуде противнику и да би се што успешније водила борба с њима, прво је потребно да команде партизанских јединица располажу што сигурнијим подацима о броју, типовима и базирању непријатељских хеликоптера у одређеној оперативној зони. Помоћу тих података ће се конкретније сагледати и правилније оценити намере и начин дејства противничких јединица, а истовремено ће се предузети и одговарајуће мере да би се најефикасније парирало непријатељу. Такви се подаци не могу једноставно прикупити и ажурирати, јер ће хеликоптери по правилу базирати на сталним аеродромима (хелиодромима) који ће се најчешће налазити непосредно уз јаче непријатељске гарнизоне, те ће правити чешће „скокове“ по окупираној територији. И једно и друго захтева коришћење свих канала и средстава којима се располаже. Најреалније је претпоставити да ће партизанске јединице најчешће долазити до ових података агентурним путем и делатношћу сопствених извиђачких органа.

Масовнија примена хеликоптера у борби баца ново светло на питање „осматрања неба“. То питање није у последњем рату било толико актуелно јер је примена ваздушних десаната у борби с партизанима била изузетно ретка. Насупрот томе, данас је оно од необичне важности јер се партизанске јединице морају подједнако обезбеђивати од напада и са земље и из ваздуха. То намеће свакој партизанској јединици која самостално логорује или изводи неку борбену радњу организовање непрекидног дневног „осматрања неба“. То се односи и на јединице и установе на ослобођеној територији јер им у

још већој мери прети опасност од хеликоптерских десанта. Те осматрачнице треба да буду на узвишенијим местима (чукама) јер ће се одатле боље осматрати хеликоптери у ниском лету. Нарочито су погодне оне чуке са којих се могу осматрати веће увале (кањони) којима се хеликоптери могу „провући“. Да би осматрачи могли тренутно дати узбуну јединици, треба их снабдети потребним звучним или светлосним сигнаlima.

Нови услови вођења борбе захтевају од партизанских јединица да поклоне нарочиту пажњу организовању посебних ватрених средстава и група које би отварале ватру на хеликоптере у ваздуху. Пошто су му релативно незаштићени најважнији конструктивни делови, као и због доста мале брзине у лету (нарочито вертикалном), хеликоптер је веома осетљив на ватру стрелачког наоружања и ЛПАА. Зато партизани морају користити ту његову слабост, а то могу постићи ако формирају посебне ватрене групе (од ПАМ, пушкомитраљеза и пав топова). Оне не морају бити посебне формацијске јединице, али су неопходне код извођења значајнијих тактичких радњи — а нарочито за време дужег боравка на једном месту — са прецизираним распоредом и задатком за сваку борбену радњу и ситуацију. Те групе отварају на хеликоптере пратећу ватру а изузетно и запречну. Поред тога, потребно је да цела јединица, на команду старешине, отвара ватру по њима. Од посебног је значаја да јединица не открије своје ватрене положаје у време када непријатељ нападом из ваздуха врши неутралисање рејона на који ће се после тога спустити десант, већ да се што вештије замаскира и отвори снажну ватру по десанту кад се овај спушта.

Озбиљна опасност која прети партизанским јединицама од хеликоптерских десаната истиче у први план питање њихове ПДР. Та резерва нужна је партизанима не само у одбрамбеним већ и у нападним борбеним дејствима, као и на маршевању. У одбрани ће најчешће бити потребно да ПДР поседне оне положаје на правцу одступања чији би губитак довео у опасност целу јединицу, а у нападу она мора бити тако постављена и распоређена да може брзо интервенисати на свим оним важнијим правцима (местима) одакле би хеликоптерски десант могао да угрози напад који је у току. Код маршевања, нарочито кад га изводе веће партизанске јединице, треба решити два проблема: прво, ватрене групе за борбу с хеликоптерима у ваздуху целисходно распоредити по дужини колоне и, друго, благовремено запосести предњим деловима оне топографски јаке положаје на планираној марш-рути који су од битног значаја за безбедност маршевања. Иначе, на маршу не треба формирати ПДР јер свака јединица из колоне може тренутно да преузме ту улогу.

Мада се за ПДР — као и за резерву уопште — не могу издвојити велике снаге, ипак треба имати у виду да оне не би смеле ни да буду исувише мале (симболичне), јер она у свим ситуацијама мора да интервенише одлучно и брзо. А да би то и постигла, треба да је довољно јака и да има што више аутоматског оружја.

Могућности противника да брзо интервенише резервама помоћу хеликоптерског десанта бацају ново светло на питање брзине дејства партизанских јединица. Та је брзина била и раније за њих један од

одлучујућих фактора за постизање тактичке надмоћности и изненађења. Она је најчешће збуњивала противника и дезорганизовала његове почетне подухвате. Међутим, окупаторске јединице имају сада, масовнијом применом хеликоптера, далеко веће могућности да на угроженим правцима и у рејонима брзо интервенишу снагама које нису изложене партизанском нападу (заседи). Зато команде партизанских јединица морају у првом реду обезбедити највећу могућну брзину у извршавању задатка. То је нарочито важно за мање партизанске јединице (чету, батаљон), као и за ситуације када и веће јединице изводе борбена дејства дању.

Раније, кад у борбеним дејствима нису учествовали хеликоптери, партизанске јединице — нарочито мање — могле су по више дана прилично безбедно боравити на једном месту, уз борбено обезбеђење на правцима непријатељских гарнизона. Сада се и у том погледу ситуација прилично мења. Мањим партизанским јединицама прети у месту боравка велика опасност од хеликоптерских десаната, јер се ови могу изненада појавити и директно се спустити (напасти) на сам „логор“. „Осматрање неба“ свакако је важно за успешно решавање овог проблема али није главно. Да би се са доста сигурности избегао изненадни напад ваздушног десанта најбоље је да мање партизанске јединице свакодневно мењају боравиште, макар и на краћим релацијама. Истина, већим партизанским јединицама не прети за време боравка опасност од директног уништења, уколико су правилно размештене, али их хеликоптер може открити, прозрети им намере, а могу бити подвргнуте и јачим ударима авијације. Стога се код свих партизанских јединица поставља у најоштријој форми питање вештине маскирања и маскирне дисциплине.

Кад се хеликоптери масовније употребљавају, безбедност партизанских установа на слободној територији постаје много осетљивија него раније. Свакако, није реално очекивати да ће непријатељ непрекидно и масовно вршити десанте на њих, јер тамо где има слободне територије има и крупнијих партизанских јединица на „фронту“ с којима се он мора у првом реду обрачунавати. Али и поред тога, сасвим је сигурно да ће бити десантних напада на поједине позадинске установе, било у садејству с нападима с фронта или самостално у склопу планираних диверзија. Све то намеће потребу да се врло брижљиво обезбеди слободна територија. Зато свака значајнија установа мора имати посебну јединицу за обезбеђење, која ће по саставу бити већа од оних које смо, на пример, имали у току НОР-а. Већа због тога што се мора одмах супротставити већ прикупљеном непријатељу. Поред тога, размештај ових установа треба разматрати и са становишта могућних већих хеликоптерских десаната. Стога је боље да се у нешто већем рејону налази по неколико установа, чије би јединице за обезбеђење могле у том случају да једна другој садејствују.

Јединице које обезбеђују позадинске установе треба стално да буду на високом степену борбене готовости. Да би се то постигло све расположиво људство треба да је стално у близини објекта који обезбеђује, а део обавезно на припремљеним положајима. Веза са „осматрачем неба“ мора бити беспрекорна.

У склопу безбедности слободне територије поставља се и питање — како организовати курирску службу. Очигледно је да би у новим условима била мање погодна служба појединачних курира. Много је прикладније, безбедније и ефикасније организовати станице на удаљењима која не би била претерано велика. Курири би ишли на извршење задатака групно. Поред тога, курирске станице би могле да учествују и у борби против убачених диверзантских група на свом рејону.

С обзиром на улогу и значај противничких хеликоптера, партизанске јединице ће тежити да их што више нападају у њиховим базама, и то тим пре што не могу рачунати да ће тај задатак у већој мери узети на себе авијација која ће, нарочито у првим данима рата, бити у целини ангажована за потребе фронта и борбу с непријатељском авијацијом.

Успешно изведен напад на хеликоптерске базе имао би веома значајне резултате, јер се уништењем хеликоптера директно слаби маневарска моћ непријатељских јединица. Међутим, при том се мора имати у виду да је доста тешко створити и обезбедити повољне услове за такав напад, јер ће се хеликоптерске базе налазити у склопу одбране окупаторских гарнизона (већих јединица). Но, искуства НОР-а показују да су и у таквим условима вршени успешни напади на аеродроме (Рајловац, Лесковац, Бању Луку). Тада су извршене брижљиве припреме, постигнута је пуна тајност, напад је прецизно организован, а за обезбеђење су упућене довољно јаке снаге. Ови примери указују на то да се напади на хеликоптерске базе могу изводити по истим (сличним) принципима и методима као и на аеродроме.

ХЕЛИКОПТЕРИ У ПОДРШЦИ ПАРТИЗАНСКИХ ЈЕДИНИЦА

Када би се партизанска дејства ослањала на снаге регуларне армије на фронту, партизанске јединице би могле рачунати на озбиљну помоћ у наоружању, опреми и другом материјалу, као и на евакуацију дела рањеника. Поред тога, у извесним случајевима њихова дејства могу подржати мање снаге из ваздуха. Дobar део тих задатака вршиће хеликоптери.

Не би било реално претпоставити да ће се хеликоптери у првим данима рата масовно употребити за подршку партизанских јединица. Јер, они ће у том времену — највероватније уз изразиту надмоћност агресора у ваздуху — морати да извршавају читав низ борбених, помоћних и специјалних задатака за рачун КоВ, РМ и РВ. Но упркос томе, може се рачунати да ће и тада део хеликоптерских снага подржавати дејства партизанских јединица. Обим подршке јединицама које дејствују у позадини непријатеља рашиће упоредо и повезано са јачањем партизанских јединица и са већом стабилизацијом фронта.

У првим данима рата хеликоптери би, пре свега, учествовали у делимичном снабдевању партизанских јединица и преношењу људства.

Најнужније наоружање и опрему имаће прве партизанске јединице већ унапред припремљене, а главни извор снабдевања биће

им као и у прошлости непријатељ. Али, биће и таквих ситуација — посебно у зонама и на правцима за које је нарочито заинтересовано командовање на фронту — у којима ће се партизанским јединицама дотурати део оружја и опреме (експлозив, пт мине, пт муниција, радио-средства и др.). Такав ће се материјал најбрже и најсигурније дотурати хеликоптерима, дању или ноћу.

После првих налета агресора и жешћих судара са снагама браниоца у појединим окупираним зонама можда неће, из објективних разлога, бити борбеног језгра партизанских покрета, или ће оно бити недовољно. Тада ће више команде регуларне армије упутити у те крајеве групе руководилаца и бораца које ће организовати борбу. То се најбрже може урадити помоћу транспортних авиона или хеликоптера, од којих су ови други погоднији.

Поред ових задатака хеликоптери ће учествовати и у збрињавању партизанских рањеника, али, с обзиром на услове у којима ће се армија браниоца наћи, не би било реално очекивати да ће хеликоптери моћи масовно учествовати у њиховој евакуацији. Стварне могућности браниоца биће најчешће далеко мање и веома ограничене. Довољно ће бити ако се у тим условима помоћу хеликоптера дотури санитетски материјал главним партизанским формацијама, или се пребаце поједине хируршке и епидемиолошке екипе. Разуме се, ти исти хеликоптери могу истовремено да евакуишу и ограничен број тешких рањеника, што ће такође представљати значајну помоћ партизанским јединицама. Поред тога, биће и таквих ситуација када ће се хеликоптери упућивати за евакуацију појединих истакнутих партизанских бораца, старешина и организатора устанка који су теже рањени.

У периодима крупнијих непријатељских офанзива мораће се евакуисати већи број рањеника, а за то су опет хеликоптери, нарочито средњи и тешки, далеко погоднији од транспортних авиона. И тада је много безбедније евакуацију вршити ноћу. А ако се то мора радити дању, треба за обезбеђење евакуације предвидети ловачку авиацију.

Хеликоптери ће наћи примену и у одржавању везе између команди на фронту и партизанских јединица. Поред радио-средстава, они су најпогоднији за те задатке. У тзв. комбинованом рату често ће се у партизанске јединице упућивати официри за везу виших оперативних команди, који ће преносити директиве и наређења за извођење борбених дејстава. Исто тако ће борбена ситуација налагати да поједини партизански команданти дођу на реферисање код виших команди регуларне армије. За то се могу користити и авиони за везу, али хеликоптери због својих тактичко-техничких особина, имају предност над њима.

Стварањем већих слободних територија нуде се повољни услови да се на њих пребазира мањи број хеликоптера, одакле би ефикасније и еластичније подржавали дејства партизанских јединица. Хеликоптери би тада могли да одржавају везу са удаљеним партизанским јединицама, да снабдевају специјалном опремом и материјалом јединице које су ван компактне слободне територије и да снабдевају и преносе диверзантске групе.

Са слободне територије могли би се врло погодно употребити за специјалне задатке хеликоптери који би били наоружани вођеним пројектиlima ваздух-земља. (Ови пројектили се све више уграђују на хеликоптере). Под специјалним задацима у првом реду подразумевамо дејство по важнијим мостовима у већој оперативној дубини. За уништење таквог моста потребно је сасређено дејство више десетина авиона, под условом да могу да продру на толику дубину. Уместо њих, то би могао да изврши само један хеликоптер, ако би се задатак вешто планирао, припремио и извео. Овако наоружан, хеликоптер би се могао ефикасно употребити и за дејство по важнијем складишту, локомотивама, усецима и тсл.

Питање безбедности хеликоптера који базирају на слободној територији веома је деликатно — као и код лаке борбене авијације — јер ће непријатељ сигурно интензивно трагати за њима и тежити да их уништи. Зато хеликоптери не смеју стално базирати на слободној територији, већ треба само да „ускачу“ на њу и да се ту задрже што краће време (највише неколико дана).⁷ и у тим условима је од изванредног значаја вештина маскирања и маскирна дисциплина, као и свакодневна промена летелишта.

Како ће хеликоптери извршити наведене задатке зависи у првом реду од „стања у ваздуху“. Ако непријатељ има превласт у ваздуху, хеликоптери ће бити приморани да своја дејства изводе претежно ноћу, у свитање или у сумрак, углавном због садашњих тешкоћа при ноћном лету. Тада ће они летети појединачно и ти би летови били тачно ешелонирани по времену. Дању би летели углавном појединачно уз примену разних марш-рута и бришућег лета. Ако је, пак, „стање у ваздуху“ повољније, задаци ће се извршавати претежно дању, када су могућности хеликоптера далеко веће. Уместо појединачних летова, задатке ће тада извршавати групе хеликоптера. Али, с обзиром на њихову осетљивост, те ће групе морати да штити ловачка авијација. И у неповољним и у повољним условима препоручљиво је да се марш-рута лета бира на мање активним деловима фронта и мимо рејона концентрације непријатељских трупа. Профил лета по правилу треба да је ниски и бришући лет.

Успех хеликоптера у задацима подршке партизанских јединица умногоме ће зависити од њихове спремности и способности да им пружи потребну помоћ на земљи. За рачун хеликоптера партизани треба да обаве читав низ послова: да изаберу, оспособе и обележе терен за слетање; да одржавају везу с хеликоптерима у ваздуху; да организују утовар и истовар, да опслужују хеликоптере, да их маскирају итд. Очигледно је да је за све те послове потребно специјализовано људство — ваздухопловци, који би се по унапред припремљеном плану стављали на располагање највишим штабовима партизанских јединица. Таква група ваздухопловаца била би у стању да обави све послове око организовања и извршења садејства с ваздухопловним снагама (авијацијом и хеликоптерима) које дејствују у захвату одређене партизанске оперативне зоне.

⁷ Време задржавања на слободној територији зависило би од односа снага у ваздуху, величине и топографског склопа слободне територије, као и од њене припремљености у ваздухопловном погледу (гориво, летелишта, веза). Но, реално ценећи, и овај начин употребе био би доста ограничен, нарочито у првом периоду рата.